

Social utblick

Birger Stark

Poesi och utredningsspråk

Genom språket uttrycker vi oss på olika sätt. Med dess hjälp beskriver vi situationer och händelser, upplevelser och känslor. Vad vi upplever kan vi med språkets hjälp omforma på olika sätt. I socialt arbete är vi vana att beskriva människans situation och bedömningar av deras behov i utredningar. Dessa skall vara objektiva, allsidiga och spegla situationer, människors behov av stöd och bistånd. Ett utredningsspråk i sådana situationer är ett dubbigt medium har många upplevt. De som är vana att tolka detta språk förstår nog vad situationen vill uttrycka. Juristen som skall tolka innebörden brukar som regel också vara nöjd och då är osäkerheten för deras del tillgodosedd. Men ofta känner inte de människor igen sig som på detta sätt är omskrivna, beskrivna. Ofta känner de inte igen sig situationen, behov eller känslor som i utredningsform menar sig vara både objektiva och rättvisande. I sådana situationer reagerar människor ofta med protest, aggressivitet och genomförandet mycket oväntade handlingar. Utredningar som så här beskriver människor brukar också vara misslyckade!

Författare har ofta självupplevt beskrivit situationer liknande dem som sociala utredningar innehåller. Harry Martinsson, Åke Wassing, Heidi von Söörn är några som på ett inträngande sätt i såväl prosa som poesiform beskrivit hur de upplevt socialt stökiga situationer, vilka känslor de haft etc. Ibland stiger också någon fram ur socialarbetarberättelserna, eller socialadministrationsskrået och visar att språket kan användas på ett annat sätt än vanligt. Med inkänning och nästan plågsamt inträngande. En som har visat upp detta är *socialchefen i Grönsköldsvik*, FOLKE AHLBERG. I en liten bok,

”Skärvor” har han i diktens form skrivit ner lite av känslor, upplevelser av socialt arbete. Det är en bok som beskriver ett socialpolitiskt grundläggande synsätt, men också de risker och misslyckanden som lurar vid genomförandet av dessa program. I dikten ”Utveckling” uttrycks det på följande sätt:

”Den stora revolutionen var ju,
att välgörenhet byttes mot rätt.
Att godtycket underkändes,
att lagen ställdes i centrum.

Så flätade vi och spände
ett nät av omsorg,
ett skyddsnät med rättens maskor.
Att uppfånga.

men nätbyggaren trodde,
nätupprättaren ville tro
på en ström ur den varma källan.

Hur fantasilöst att ropa från läktarna
– ta bort nätet,
konsten är hans egen,
risken är inte vår.
Han måste sluta
med dessa volter och vågstycken.

Men att hejda fallet
var ju nätetts mening.

Så fanns där några
Som ville förvandla nätet
till ett såll,
till en upp och nedvänd sikt,

ett såll där det goda mjölet
skulle stanna kvar
och sådorna falla igenom.

I statsnyttans tjänst,
i det stora förnufts ärende
och i förnumstighetens.

Likheten, den ytliga likheten
mellan nätet och sållet
förledde dem.”

I dag är situationen den att vi fått sållet, att människor sållas ut. Den egna kraften, självförverkligandet, är på väg att bli den nya modellen för människor. Självförverkligandet, ersätter solidariteten.

Var det så att "den ytliga likheten mellan nätet och sållet förledde dem"?

Ångesten i socialt arbete upplevs inte bara av dem som "är föremål för åtgärder". Dessa hemska beskrivningar av människor som är i behov av stöd, för vilka självförverkligandet inte ger de goda möjligheter eller visar vägen till det goda landet. Också socialarbetaren upplever ångesten. Att vilja tro på människor, att leva med fantasi och öppenhet, se möjligheter och förutsättningar hos enskilda, att se andras förnedring och misslyckanden som kanske kunde vara mitt eget.

"Assistenten

Böjd över skrivbordet besvärjer jag,
de onda orden vänder jag,
söker i kristeorierna.
Flickan är inte hopplös,
hemmet har ännu resurser,
det starka ingripandet bör vänta.
Under flinet anade jag
min egen förtvivlan,
fyllan var ju min egen flykt.
Lösaktigheten gav en illusion
av ömhet och närhet.
O hunger.
Hon kunde varit jag."

När måste samhället vidtaga åtgärder? När kan vi inte längre tro på att den lilla flickan har förutsättningar att lyckas? Är det inte så att "det starka ingripandet" är ett tecken på att solidariteten sviktar? Att vi individualiserar människors svårigheter, att lösningen enbart kan komma genom att de ändrar sig? Samhället står ju som den starke och anger spelreglerna.

I grunden har de allra flesta människor likartade behov. Behov av gemenskap, samhörighet, värme på samma sätt som våra fysiska behov är desamma. Oavsett i vilken social ställning vi finns!! I dikten

"Två händer" kan det uttryckas så här:

"Våra händer möttes över avgrunden
min älskades och min,
och så fanns bara detta.
Oändlighet, ändlöshet
och två händers möte,
som två vita måsar
över havets horisontlösa vidd."

Kan man ana vad det innebär att vara ensam? Ensam i de stora sammanhangen. Inte ha någon han att möta. Det finns många människor som besöker socialkontoren och där socialutredningar borde inledas med "I rädslans labyrinth".

Men "I rädslans labyrinth
en fågels sång om frid
skärvan som anar sin plats
i vintergatans schema
där tyngdlagen upphävs".

Folke Ahlbergs dikter är enkla, tränger sig nära på. Visar på ett sätt att beskriva det mänskliga i oss och nära oss med ett språk som vi inte är vana vid. Kanske detta sätt att tolka upplevelser om oss ger bättre förutsättningar att möta människors behov av stöd och bistånd? Men i så fall skulle inte rättssäkerheten tillgodoses? Och det är viktigare! Eller? Kanske inte.

Boken "Skärvor" innehåller också några dikter på "Ångermanländsk" dialekt, som också är läsvärda. De speglar i kärnfriska meningar hur samhället förändrats, hur människors villkor på några korta årtionden blivit totalt annorlunda.

Boken är utgiven på CE-WE:s förlag. Det är ett förlag i Bjästa, utanför Örnsköldsvik, som gör en stor kulturpolitisk insats genom sin utgivning av böcker och skivor. Ofta är det författare och konsumenter från "Nolaskogsbygden" som på detta sätt kan bli kända i ett större sammanhang. Köp gärna boken, den kostar bara 50 kronor!!